

Izvirni znanstveni članek / Original article

STALIŠČA ŠTUDENTOV ZDRAVSTVENE NEGE DO HIV-POZITIVNIH OSEB

NURSING STUDENTS' ATTITUDES TOWARDS HIV- POSITIVE PATIENTS

*Jana Ostanek, Rosanda Rašković Malnaršič***Ključne besede:** virus HIV, AIDS, študenti zdravstvene nege, HIV-pozitivne osebe.**Key words:** HIV, AIDS, nursing students, HIV positive patients**IZVLEČEK**

Izhodišča: Po trideset let trajajoči svetovni pandemiji je AIDS še vedno strah vzbujajoč svetovni problem. Danes se ve, da gre za kronično multisistemsko bolezen, ki je še vedno neozdravljiva. Prav tako kot medicinske sestre se študenti zdravstvene nege v času kliničnega usposabljanja srečujejo s HIV-pozitivnimi osebami in obolelimi za AIDS-om. V nobenem pogledu do njih ne bi smeli kazati nestrpnosti ali izražati negativnih stališč. Izobraževanje, znanje in predhodne izkušnje so dejavniki, ki vplivajo na pripravljenost študentov zdravstvene nege za izvajanje zdravstvene nege in njihov odnos do HIV-pozitivnih oseb.

Namen: Z raziskavo smo želeli ugotoviti, kakšen odnos imajo študenti zdravstvene nege Zdravstvene fakultete v Ljubljani in Visoke šole za zdravstvo v Novem mestu do HIV-pozitivnih oseb in kakšna je njihova ozaveščenost o bolezni, ki jo virus HIV povzroča.

Metode: Uporabljena je bila deskriptivna metoda dela. Za zbiranje podatkov je bil uporabljen anketni vprašalnik. V raziskavi je sodelovalo 276 študentov zdravstvene nege. Od tega je bilo 155 študentov Zdravstvene fakultete v Ljubljani in 121 študentov Visoke šole za zdravstvo v Novem mestu. Povprečna starost anketirancev je bila 21,8 leta. Obdelava podatkov je bila narejena v programu Microsoft Excel. Rezultati so prikazani opisno in grafično.

Rezultati: Rezultati so pokazali, da med študenti Visoke šole za zdravstvo v Novem mestu in študenti Zdravstvene fakultete v Ljubljani ni velikih razlik glede njihovega odnosa do HIV-pozitivnih oseb in prav tako ni velikih odstopanj glede ozaveščenosti o virusu HIV. 15 % anketiranih študentov se je že srečalo s HIV-pozitivno osebo, 78 % anketiranih študentov ne bi odreklo zdravstvene nege HIV-pozitivnim osebam, četudi bi imeli to možnost, in tudi do HIV-pozitivnega bolnika se jih večina ne bi obnašala drugače kot do ostalih bolnikov, le da bi bili pri delu z njimi bolj previdni. Le 17,8 % vseh anketiranih študentov zna razložiti pojem HIV, večina pa jih pozna razliko med okužbo s HIV in AIDS-om.

ABSTRACT

Introduction: UN marks 30 years of battling HIV-AIDS pandemic with a current steep decline in some of the most affected countries, but this global disease, however, is still raging. It is an incurable, chronic multisystem disease causing severe damage to the immune system. Nurses as well as nursing students in clinical training may encounter HIV-positive patients. It is expected that they manifest no prejudice or negative attitudes directed at people living with HIV and AIDS. Their attitudes and readiness to care for the latter are formed and shaped by several factors, including their previous education, knowledge and experience.

Aim: The aim of the study was to identify the level of HIV-related stigma and the HIV/AIDS-related discriminatory attitudes among the nursing students at the Faculty of Health Sciences in Ljubljana and the School of Health Science in Novo mesto as well as their knowledge of the disease.

Methods: A descriptive research method was used in the study. The data were collected through a questionnaire distributed among 276 nursing students (155 students of the Faculty of Health Sciences in Ljubljana and 121 students of the School of Health Science in Novo mesto). The mean age of the respondents was 21,8 years. The survey responses were analyzed by using Microsoft Excel. Programme and presented descriptively as well in figures.

Results: Results of the study indicate no statistically significant difference between the two groups of students concerning their knowledge of the disease and their attitudes towards patients affected by HIV. 15% of the students have already encountered a HIV-positive person, 78% would not refuse to tend a HIV affected patient even if given a choice. The majority of the respondents claim that their attitude towards these patients would not be influenced by the nature of their disease. They would, however, observe the proven and appropriate protective measures more carefully. Only 17,8% of the students can correctly interpret the abbreviation HIV, while most of them can explain the key difference between HIV and AIDS.

Jana Ostanek, dipl. m. s., Klinični oddelek za torakalno kirurgijo, Univerzitetni Klinični center Ljubljana

pred. Rosanda Rašković Malnaršič, viš. med. ses., univ. dipl. def., Zdravstvena fakulteta Ljubljana, Oddelek za zdravstveno nego; e-naslov: rosanda.malnarsic@zf.uni-lj.si

Članek je rezultat diplomskega dela, ki ga je avtorica zagovarjala na Zdravstveni fakulteti na Oddelku za zdravstveno nego pod mentorstvom pred. Rosande Rašković Malnaršič, viš. med. ses., univ. dipl. def.

Diskusija in zaključki: Informiranost anketiranih študentov zdravstvene nege o načinih prenosa okužbe s HIV in rizičnih skupinah ljudi je relativno dobra. Njihov odnos do HIV-pozitivnih oseb je po večini pozitiven, vendar je poznavanje razlike med okužbo s HIV in AIDS-om pomanjkljivo, kar kaže, da potrebujejo dodatno izobraževanje s tega področja. Zdravstveni delavci lahko delujejo zdravstvenovzgojno le, če imajo zadosti znanja o tej bolezni ter o zaščiti pred okužbo v povezavi z vzgojo za zdravo in odgovorno spolnost.

Uvod

AIDS (acquired immune deficiency syndrome oz. sindrom pridobljene imunske pomanjkljivosti) je zagotovo bolezen, ki je zaznamovala človeško zgodovino. Danes je okužba z virusom HIV (human immunodeficiency virus oz. virus človeške imunske pomanjkljivosti) prisotna po vsem svetu, saj naj bi bilo z njim okuženih okoli 33 milijonov ljudi. AIDS je zadnji stadij okužbe s HIV, ki se kaže s hudim padcem imunske obrambe, oslabljeni imunski sistem pa je bolj dovzeten za oportunistične okužbe (Marolt - Gomišček, 2002).

V podsaharski Afriki, kjer je virus HIV najbolj razširjen, živi kar 67 odstotkov vseh okuženih s tem smrtonosnim virusom (Justin, 2008). V Sloveniji je še sorazmerno malo oseb, okuženih s HIV, in sicer manj kot ena oseba na 1000 prebivalcev. V obdobju 1999–2008 je bilo v Sloveniji prepoznanih 258 primerov okužbe s HIV, umrlo je 28 bolnikov z AIDS-om (Klavs et al., 2009).

Testiranje je eden od preventivnih ukrepov in edini način, s katerim se lahko prepričamo, ali smo se okužili z virusom HIV. V Sloveniji je v primerjavi s številnimi drugimi evropskimi državami obseg testiranja relativno majhen, vendar se je v obdobju zadnjih desetih let povečal. V letu 2008 je bilo na 1000 prebivalcev opravljenega le 1,5 testa (Klavs et al., 2009).

Okužba s HIV je kronična multisistemska bolezen. To pomeni, da virus HIV ne prizadene samo obrambnega sistema, ampak tudi druge organske sisteme (žile, srce, ledvice, jetra). Močno se je popravilo preživetje bolnikov z AIDS-om zaradi novih bolj učinkovitih zdravil. Če se oseba okuži v starosti 20 let, je pričakovana življenjska doba 63 let; če se okuži v starosti 35 let, pa 67 let (Tomažič, 2008).

Osveščenost in poznavanje načinov prenosa okužbe s HIV pomembno vpliva na zmanjšanje tveganih vedenj ter zmanjšanje stigmatizacije in diskriminacije ranljivih skupin pri celotni populaciji (Strategija, 2009). Stigmatizacija ostaja splošen problem okuženih ljudi. Stigma ostaja zaradi strahu, nepoznavanja in nerazumevanja bolezni. Številni posamezniki raje ne vedo za svoj HIV-status, ker se bojijo, da podatki niso tajni in da jim grozi stigma, in tako izguba dela, prekinitve odnosov ali celo nasilje (Hancock, Oulton, 2003).

Zdravstvena nega (ZN) je ena od strok v zdravstvu, ki se ukvarja tudi s problemi HIV-pozitivnih bolnikov

Discussion and conclusions: The nursing students participating in the study are fairly well informed as to the modes of HIV transmission and the risk groups. Their attitude towards HIV-positive patients is predominantly positive, but they do not satisfactorily differentiate between the HIV infection and AIDS which dictates additional education relevant to the subject matter. Health care professionals can spread health education provided they have sufficient knowledge about the disease as well as the safety and security measures to prevent infection in relation to safe and responsible sex.

in je usmerjena v dvig kakovosti življenja okuženih in bolnih ljudi. Njene naloge so predvsem ugotavljanje bolnikovih psihofizičnih in socialnih problemov in potreb ter zadovoljevanje le-teh (Munih, Grbec Simončič, 1997).

V svetu je narejenih več raziskav o stališčih medicinskih sester (MS) do HIV-pozitivnih oseb in obolelih z AIDS-om, rezultati govorijo o večinoma negativnih stališčih. Raziskave o stališčih študentov ZN so redke, a kažejo, da je nivo homofobnih stališč pri študentih ZN relativno nizek. Izsledki starejših raziskav kažejo na večjo prisotnost homofobnih stališč v primerjavi z novjšimi, kar kaže na določene spremembe v družbi (Peate et al., 2002; Lohrmann et al., 2000; Snowden, 1997; Stiernborg, 1992). Peate in sodelavci (2002) ugotavljajo, da imajo mlajši študenti in tisti, ki so bolj pripravljeni za izvajanje ZN, manj homofobnih stališč. Izobraževanje in pridobljeno znanje sta dejavnika, ki vplivata na pripravljenost študentov ZN za izvajanje ZN ter na odnos do okuženih s HIV. Raziskave kažejo, da se z izboljšanjem osnovnega poznavanja okužbe s HIV in AIDS-a pri študentih ZN izboljša pripravljenost za izvajanje ZN. To se lahko doseže na več načinov, predvsem z boljšim razumevanjem okužbe HIV in AIDS-a, s preprečevanjem razvoja negativnih stališč in zmanjševanjem stopnje anksioznosti pri izvajanju ZN pri bolnikih s HIV ali AIDS-om (Peate et al., 2002; Lohrmann et al., 2000; Uwakwe, 2000).

Peate in sodelavci (2002) menijo, da predhodne izkušnje vplivajo tudi na pripravljenost študentov ZN za izvajanje ZN pri bolnikih s HIV ali AIDS-om. Podobno Synoground in Kellmer-Langan (1991) navajata, da imajo študenti, ki so se predhodno že srečali z osebo, ki živi s HIV ali AIDS-om, bistveno pozitivnejši pogled na okužbo in so bolj pripravljeni za izvajanje ZN.

Izsledki primerjalne študije, narejene na Finskem, v Estoniji in Litvi, kažejo, da pripravljenost študentov ZN in babištva za izvajanje ZN pri bolnikih s HIV ali AIDS-om variira med posameznimi državami in da je v povezavi s posameznimi intervencijami ZN. Dejavniki, ki so povezani s pripravljenostjo študentov, variirajo tudi znotraj vsake države in so odvisni od starosti študentov, izkušenj v ZN (Finska), na sploh pozitivnih stališč do obravnave bolnikov s HIV ali AIDS-om (Finska, Estonija) in od predhodnih izkušenj v izvajanju ZN bolnikov s HIV ali AIDS-om (Litva).

Avtorji menijo, da je potrebno razviti strategijo ZN ranljivih skupin bolnikov in mednarodni program za identifikacijo predsodkov in nestrpnosti do bolnikov s HIV ali AIDS-om (Välimäki et al., 2010).

Postavlja se vprašanje, kakšen odnos imajo slovenski študenti zdravstvene nege do HIV-pozitivnih oseb.

Namen

Namen raziskave je ugotoviti, kakšna stališča imajo študenti ZF v Ljubljani in VŠZ v Novem mestu do HIV-pozitivnih oseb in kakšna je njihova ozaveščenost o bolezni, ki jo virus HIV povzroča. S tem bi dobili vpogled v morebitne pomanjkljivosti v njihovi informiranosti o okužbi s HIV in obolenjem AIDS. Rezultati bi nakazali smernice, kako naj bi se informiranost študentov ZN povečala, kar bi pozitivno vplivalo na njihov odnos do HIV-pozitivnih oseb. Z raziskavo bi tako želeli odgovoriti na naslednja vprašanja:

- Koliko študentov ZN pozna razliko med okužbo s HIV in AIDS-om?
- Koliko študenti ZN poznajo načine okužbe in tveganje za okužbo posameznih skupin ljudi?
- Ali so se študenti ZN že srečali s HIV-pozitivno osebo in kakšne občutke so imeli pri tem?
- Kakšna so stališča študentov ZN do HIV-pozitivnega bolnika, sodelavca, partnerja in prijatelja?

Metode

Raziskava je bila izvedena na Zdravstveni fakulteti (ZF) v Ljubljani in na Visoki šoli za zdravstvo (VŠZ) v Novem mestu marca 2010. Sodelovanje v anketi je bilo prostovoljno in anonimno. Podatki so bili pridobljeni s pomočjo kvantitativne tehnike zbiranja podatkov. Anketni vprašalnik je vseboval triindvajset vprašanj: osemnajst vprašanj zaprtega tipa, tri odprta in dve polodprta vprašanja. Vsebinsko je bil vprašalnik razdeljen v štiri sklope (demografski podatki, poznavanje načinov okužbe in tveganja za okužbo, srečanje s HIV-pozitivno osebo in občutki pri srečanju, odnos do HIV-pozitivnega sodelavca, bolnika, partnerja in prijatelja). Zbrani podatki so obdelani v programu Microsoft Excel. Rezultati so prikazani opisno in grafično.

Rezultati

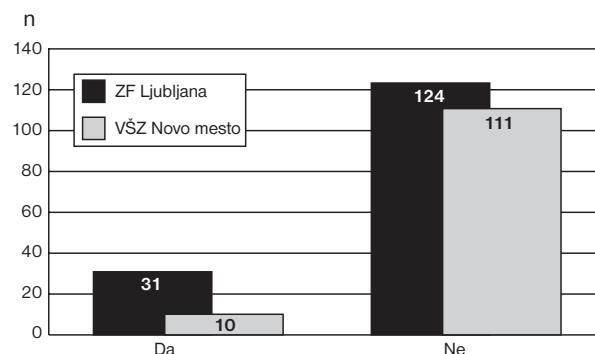
V anketi je sodelovalo 276 študentov zdravstvene nege ZF v Ljubljani in VŠZ v Novem mestu, katerih povprečna starost je bila 21,8 leta. Od tega je bilo 155 študentov ZF v Ljubljani in 121 študentov VŠZ v Novem mestu. Med anketiranimi študenti ZF v Ljubljani je bilo 142 (91,6 %) žensk in 13 (8,4 %) moških. Med anketiranci VŠZ v Novem mestu je bilo 106 (87,6 %) žensk in 15 (12,4 %) moških.

Na vprašanje, ali menite, da zadosti veste o AIDS-u, je 85 (54,8 %) anketirancev ZF v Ljubljani odgovorilo, da bi radi vedeli več, enakega mnenja je 61 (50,4 %) anketiranih študentov VŠZ v Novem mestu. Pri odprtem tipu vprašanja, kjer so anketiranci razlagali pojem HIV, je samo 25 % anketirancev ZF v Ljubljani in 8 % anketiranih študentov VŠZ v Novem mestu vedelo, da pojem HIV pomeni humani imunodeficientni virus oz. virus imunske pomanjkljivosti.

140 (90,3 %) anketirancev ZF v Ljubljani ve, da obstaja razlika med HIV in AIDS-om, na VŠZ v Novem mestu to ve 106 (87,6 %) anketiranih študentov. Da je možnost okužbe zelo velika pri spolnem odnosu brez kondoma, ve 151 (97,4 %) anketiranih študentov ZF v Ljubljani in 106 (87,6 %) anketirancev VŠZ v Novem mestu. 117 (75,5 %) anketirancev ZF v Ljubljani in 86 (71,1 %) anketirancev VŠZ v Novem mestu meni, da je možnost okužbe zelo velika pri oskrbi krvaveče rane.

Med študenti ZF v Ljubljani je 146 (94,2 %) anketirancev kot eno najbolj izpostavljenih skupin za okužbo s HIV označilo intravenske uživalce drog in 133 (85,8 %) anketirancev homoseksualce. Prav tako je med študenti VŠZ v Novem mestu 105 (90,1 %) anketirancev na to mesto uvrstilo intravenske uživalce drog in 85 (70,2 %) anketirancev homoseksualce.

31 (20 %) anketiranih študentov ZF v Ljubljani se je že srečalo s HIV-pozitivno osebo, na VŠZ v Novem mestu se je s HIV-pozitivno osebo srečalo 10 (8,3 %) anketiranih študentov (Slika 1).

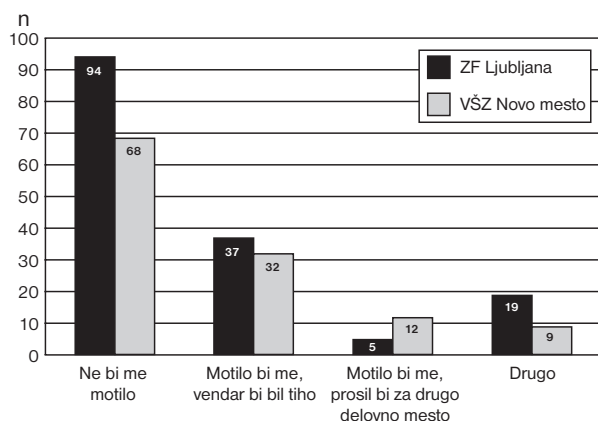

Slika 1. Srečanje s HIV-pozitivno osebo.

Figure 1. Meeting with HIV-positive patient.

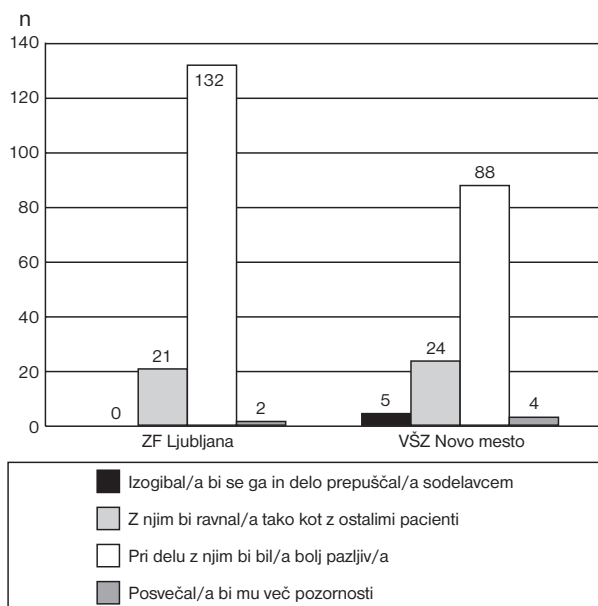
Na vprašanje, kakšne občutke so imeli pri srečanju s HIV-pozitivno osebo, je večina anketirancev obeh ustanov navedla, da jih je bilo strah pred okužbo. 29 % anketirancev je napisalo, da so na HIV-pozitivne bolnike gledali kot na druge HIV-negativne bolnike, le pri delu so bili bolj pazljivi in so se bolj zaščitili pred okužbo. Nekateri so se počutili nelagodno, prestrašeno, »zadržano«.

Na vprašanje, ali bi jih motilo, če bi imeli za sodelavca HIV-pozitivno osebo, je 94 (60,6 %) anketirancev ZF v Ljubljani odgovorilo, da jih ne bi motilo, enakega

Slika 2. Mnenje o sodelavcu kot o HIV-pozitivni osebi.

Figure 2. Opinion on a co-worker as a HIV-positive person.

Slika 3. Obnašanje do HIV-pozitivnega bolnika.

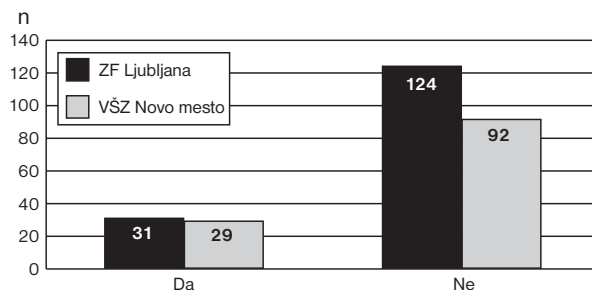
Figure 3. Behaviour towards HIV-positive patient.

mnenja je bilo 68 (56,2 %) anketiranih študentov VŠZ v Novem mestu (Slika 2).

132 (85,2 %) anketiranih študentov ZF v Ljubljani in 88 (72,7 %) anketirancev VŠZ v Novem mestu bi bilo pri delu z bolnikom, ki je HIV-pozitiven, bolj pazljivih (Slika 3).

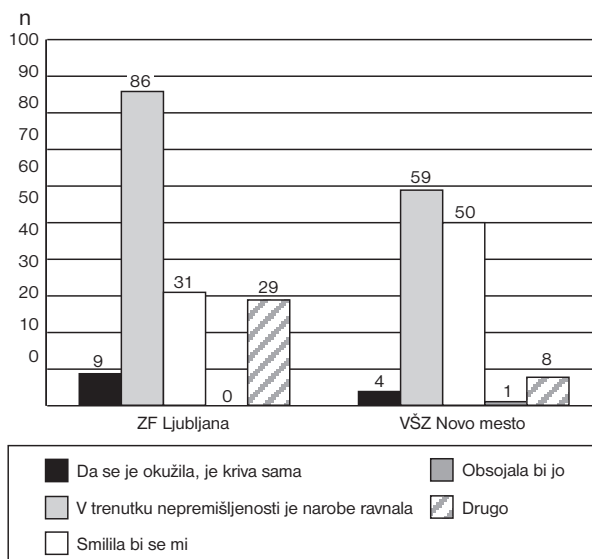
124 (80 %) anketirancev ZF v Ljubljani in 92 (76 %) anketirancev VŠZ v Novem mestu bolnikom, ki so zboleli za AIDS-om, zdravstvene nege ne bi odreklo (Slika 4).

125 (80,6 %) anketirancev ZF v Ljubljani in 76 (62,8 %) anketiranih študentov VŠZ v Novem mestu bi se takoj testiralo za HIV, če bi izvedeli, da je njihov partner HIV-pozitiven; pri zdravljenju bi ga spodbujali.

Slika 4. Mnenje o možnosti odklonitve zdravstvene nege bolnikom z AIDS-om.

Figure 4. Opinion on a possibility of refusing medical care to patients with AIDS.

Slika 5. Mnenje o HIV-pozitivni osebi.

Figure 5. Attitudes towards HIV positive patients.

Na vprašanje, kaj bi naredili, če bi izvedeli, da je njihov prijatelj HIV-pozitiven, je 139 (89,7 %) anketirancev ZF v Ljubljani in 111 (91,7 %) anketiranih študentov VŠZ v Novem mestu odgovorilo, da bi mu stali ob strani.

86 (55,5 %) anketirancev ZF v Ljubljani in 59 (48,8 %) anketirancev VŠZ v Novem mestu meni, da bi na HIV-pozitivno osebo gledali kot na osebo, ki je v trenutku nepremišljenosti narobe ravnala (Slika 5).

Na vprašanje, ali bi imeli spolni odnos s HIV-pozitivno osebo, je 140 (90,3 %) anketiranih študentov ZF v Ljubljani in 110 (90,9 %) anketirancev VŠZ v Novem mestu odgovorilo, da o spolnem odnosu s HIV-pozitivno osebo sploh ne bi razmišljalo. 67 (43,2 %) anketiranih študentov ZF v Ljubljani in 53 (43,8 %) anketirancev VŠZ v Novem mestu pri spolnem odnosu vedno uporablja kondom.

Da se lahko z virusom HIV okužijo tudi sami, je razmišljalo že 109 (70,3 %) anketiranih študentov ZF

v Ljubljani in 81 (66,9 %) anketirancev VŠZ v Novem mestu 6 (3,9 %). Šest (3,9 %) anketiranih študentov ZF v Ljubljani in šest (5 %) anketirancev VŠZ v Novem mestu se je že testiralo za okužbo s HIV.

Diskusija

AIDS ni samo problem okuženih in bolnih ljudi, ampak je svetovni problem, ki se lahko dotakne vsakogar izmed nas in predstavlja grožnjo za milijone ljudi po svetu (Tomažič, 2008). Slovenija ni izjema. Stigmatizacija, ki je povezana z AIDS-om, je podprta z veliko dejavniki, vključno s pomanjkanjem razumevanja te bolezni, napačnimi predstavami o tem, kako se virus prenaša, predsodki in strahovi pred boleznijo.

V raziskavi, ki smo jo opravili med študenti ZF v Ljubljani in med študenti VŠZ v Novem mestu, nismo ugotovili velikih razlik glede njihovega odnosa do HIV-pozitivnih oseb, prav tako ni veliko odstopanj glede ozaveščenosti o virusu HIV. Iz rezultatov je razvidno, da bi več kot polovica anketiranih študentov v obeh izobraževalnih ustanovah želela več vedeti o AIDS-u. Le 31 % anketirancev ZF v Ljubljani in 43 % anketirancev VŠZ v Novem mestu meni, da o AIDS-u ve zadosti. Menimo, da študenti ZN potrebujejo dodatne informacije o okužbi s HIV in AIDS-u.

Pri odprtem tipu vprašanja, kjer so anketiranci razlagali pojem HIV, so nas rezultati zelo presenetili. Na ZF v Ljubljani je le četrtnina anketiranih študentov znala povedati, da je to humani imunodeficientni virus oz. virus imunske pomanjkljivosti. Bolj skromno so odgovarjali anketiranci VŠZ v Novem mestu, kjer je zelo majhen odstotek vseh anketiranih študentov znal pojasniti pojem HIV. Glede na to, da smo anketirali bodoče zdravstvene delavce, smo pričakovali boljše rezultate.

Anketiranci obeh izobraževalnih ustanov dobro poznajo možnosti okužbe v določenih situacijah in skupine ljudi, ki so izpostavljene okužbi s HIV. Po mnenju obojih je pri oskrbi krvaveče rane, spolnem odnosu brez kondoma in pri transfuziji krvi in krvnih derivatov zelo velika možnost okužbe, kar tudi drži. Anketiranci vedo, da je možnost okužbe majhna pri poljubljanju, kašljanju, plavanju v bazenu in pri spolnem odnosu s kondomom. Za najbolj izpostavljene skupine za okužbo s HIV so anketiranci obeh izobraževalnih ustanov označili homoseksualce in intravenske uživalce drog, nekateri tudi prejemnike krvi. Anketiranci menijo, da so okužbi s HIV v veliki meri izpostavljeni tudi zdravstveni delavci, mladina, ženske in heteroseksualci. Vemo, da so zdravstveni delavci pri svojem delu izpostavljeni določenemu tveganju za okužbo, zlasti tisti, ki dnevno rokujejo s krvjo in telesnimi tekočinami (Matičič, 1997).

Majhen odstotek vseh anketiranih študentov se je že srečal s HIV-pozitivno osebo, med njimi je zelo malo anketirancev VŠZ v Novem mestu, povečini so bili to

anketiranci ZF v Ljubljani. Skoraj vsi so se z okuženo osebo srečali med kliničnim usposabljanjem. Občutke ob srečanju z okuženo osebo so opisovali različno. Največ anketirancev ZF v Ljubljani je odgovorilo, da jih je bilo strah pred okužbo, toda na HIV-pozitivno osebo so gledali kot na ostale bolnike, le da so pri delu bili bolj pazljivi in previdni. Nekateri anketiranci so se spraševali, kako je prišlo do okužbe, nekaterim se je okužena oseba zasmilila, nekateri so si pri delu nadedli dvojne rokavice, spet drugi so napisali, da so se počutili grozno, da so se »držali nazaj«. Med drugim pa je bilo tudi zapisano, da jih ni bilo strah HIV-pozitivno osebo prijeti za roko, jo stisniti k sebi, saj vedo, kako se HIV prenaša. Podobne občutke so opisali anketiranci VŠZ v Novem mestu.

Več kot polovica anketirancev ZF v Ljubljani ne bi motilo, če bi imeli za sodelavca HIV-pozitivno osebo, kljub temu je še vedno velik odstotek anketirancev, ki bi jih to motilo, vendar bi bili tihi. Podobno so odgovarjali tudi anketirani študenti VŠZ v Novem mestu, in sicer HIV-pozitiven sodelavec ne bi motil 56,2 % anketirancev. Odgovori na vprašanje o obnašanju do HIV-pozitivnega bolnika se med anketiranimi študenti obeh izobraževalnih ustanov niso bistveno razlikovali. Večina jih je odgovorila, da bi bila pri delu z okuženimi osebami le bolj pazljiva.

Včasih prihaja do diskriminacije oseb z AIDS-om s strani zdravstvenih delavcev. O tem pričajo rezultati študije UNAIDS, ki je bila izvedena v Ugandi. Raziskava je pokazala, da so zdravstveni delavci namenjali manj pozornosti bolnikom, okuženim s HIV ali AIDS-om, in sicer v prepričanju, da to nima smisla, ker bodo tako ali tako umrli. Dokazano je bilo tudi, da so zasebni zdravniki bolnikom s HIV ali AIDS-om zaračunavali več kot drugim (Hancock, Oulton, 2003). Fido in Al Kazemi (2002) navajata, da v Kuvajtu večina zdravnikov izraža negativna stališča do homoseksualcev in oseb, zbolelih za AIDS-om. 83 % anketiranih zdravnikov bi odklonilo obravnavo HIV-pozitivnih oseb, več kot polovica pa bi se izognila možnosti, da pride v socialni stik s HIV-seropozitivno osebo. Tudi na Kitajskem HIV-pozitivni bolniki niso ustrezno obravnavani s strani zdravnikov in medicinskih sester. Zdravniki bolnikov o njihovem HIV-statusu ne informirajo ali jih informirajo na nepriemeran način. Kot razlog navajajo preobremenjenost. Domneva se, da je pravi razlog lastno nelagodje ob potrditvi diagnoze. Medicinske sestre trdijo, da so odgovorne za veliko »nesestrinskih« nalog in da nimajo možnosti nuditi zdravstveno nego in psihosocialno podporo bolnikom, zbolelim za AIDS-om (Chen et al, 2010).

Odgovori na vprašanje o morebitni reakciji anketirancev na HIV-pozitivnega partnerja in HIV-pozitivnega prijatelja so se nekoliko razlikovali. 80,6 % anketirancev ZF v Ljubljani in 62,8 % anketirancev VŠZ v Novem mestu je odgovorilo, da bi se takoj testiralo in partnerja spodbujalo pri zdravljenju. HIV-pozitivnemu prijatelju

bi stalo ob strani 89,7 % anketirancev ZF v Ljubljani in 91,7 % anketirancev VŠZ v Novem mestu. 20 % anketirancev ZF v Ljubljani bi odreklo zdravstveno nego bolnikom, ki imajo AIDS, če bi na delovnem mestu imeli to možnost. Enako bi naredilo 24 % anketirancev VŠZ v Novem mestu.

V raziskavi, ki je bila narejena v nigerijski bolnišnici, in sicer v enoti za opekline, kjer so medicinske sestre izpostavljene večjem tveganju za okužbo z virusom HIV, je bilo ugotovljeno, da bi 30,8 % medicinskih sester odreklo oskrbo rane bolniku, če bi vedele, da je HIV-pozitiven. Prav tako 41,4 % medicinskih sester meni, da če bi poznale HIV-status bolnika, bi to vplivalo na njihovo poklicno dolžnost do njih (Olaitan et al., 2004). To verjetno pomeni, da veliko bolnikov, ki so HIV-pozitivni, ni deležnih ustrezne zdravstvene nege. Podobni so rezultati raziskave, izvedene na Švedskem, kjer se je 26 % anketiranih študentov zdravstvene nege izjasnilo, da ne bi skrbelo za HIV-pozitivne bolnike, in kar 36 % medicinskih sester v isti raziskavi bi odreklo zdravstveno nego ljudem, ki so okuženi s HIV (Röndahl, Innala, Carlsson, 2003). Tudi Pickles, King, Belan (2009) navajajo, da imajo nekateri študenti ZN odpor do oskrbe bolnikov, okuženih s HIV ali AIDS-om. Lohrmann et al. (2000) ugotavljajo, da so nemški študenti zdravstvene nege, ki imajo pozitiven odnos do ljudi, zbolelih za AIDS-om, pripravljene skrbeti za njih, medtem ko tisti z visoko stopnjo homofobije za to niso pripravljene.

Med anketiranimi študenti obeh izobraževalnih ustanov ni veliko odstopanj glede odgovorov o lastnem spolnem vedenju. 43,2 % anketirancev ZF v Ljubljani in 43,8 % anketirancev VŠZ v Novem mestu pri spolnih odnosih vedno uporablja kondom. Da se lahko okužijo tudi sami, se zaveda 70,3 % anketirancev ZF v Ljubljani in 66,9 % anketirancev VŠZ v Novem mestu.

Lahko povzamemo, da so anketirani študenti ZN, čeprav v večini ne znajo razložiti pojma HIV, z AIDS-om relativno dobro seznanjeni, vedo, kako se virus prenaša, katere skupine ljudi so izpostavljene za okužbo, in imajo pozitiven odnos do HIV-pozitivnih oseb.

Vsi zdravstveni delavci se morajo zavedati, da je pandemijo HIV oz. AIDS-a mogoče zaustaviti samo s posredovanjem informacij o zaščiti in načinih prenosa. Posebno pozornost je potrebno nameniti tudi izobraževanju študentov zdravstvene nege, da razvijejo pozitivna stališča in human odnos do HIV-pozitivnih bolnikov, saj bodo prav oni po končanem študiju za njih skrbeli. Bolniki, okuženi z virusom HIV, morajo imeti možnost, da bodo obravnavani kot vsi drugi bolniki.

Zaključki

Na stališča in odnos študentov ZN do HIV-pozitivnih oseb vpliva več dejavnikov, ki se med seboj prepletajo. Rezultati raziskave so pokazali, da je odnos študentov ZN do HIV-pozitivnih oseb v večini

pozitiven. Poznavanje razlike med HIV in AIDS-om je pomanjkljivo, kar pomeni, da študenti potrebujejo dodatno izobraževanje na tem področju. Zmanjševanje predsodkov do okužbe s HIV ali AIDS-a lahko pripomore k zmanjševanju strahu, k razvoju pozitivnih stališč in izboljšanju pripravljenosti za zagotovitev visokih etičnih standardov ZN, ki bolnikom, ki živijo s HIV ali AIDS-om, zagotavljajo najboljšo možno zdravstveno obravnavo.

Izobraževanje in znanje sta glavni orodji v boju proti okužbi s HIV oz. AIDS-u. Ker okužba še ni ozdravljiva, še kako velja latinski pregovor »Per scientiam ad salutem aegroti« (zdraviti bolne z znanjem).

Literatura

- Chen WT, Shiu CS, Simoni J, Fredriksen – Goldsen K, Zhang F, Zhao H. Optimizing HIV care by expanding the nursing role: patient and provider perspectives. *J Adv Nurs*. 2010;66(2):260–8. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1365-2648.2009.05165.x> PMID:20423409; PMCID:2861787
- Fido A, Al Kazemi R. Survey of HIV/AIDS knowledge and attitudes of Kuwaiti family physicians. *Fam Pract*. 2002;19(6):682–4. <http://dx.doi.org/10.1093/fampra/19.6.682> PMID:12429674
- Hancock J, Oulton JA. Medicinske sestre se borijo proti zaznamovanosti z AIDS-om – skrbimo za vse: prevod teksta ICN – Mednarodni dan medicinskih sester – 12. maj 2003. *Obzor Zdr N*. 2003;37(2):169–78.
- Justin P. Vpliv epidemije virusa HIV/aidsa na razvoj podsaharske Afrike [diplomsko delo]. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede; 2008.
- Klavns I, Bergant N, Kustec T, Kastelic Z. Okužba s HIV v Sloveniji: letno poročilo 2008. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja RS; 2009.
- Lohrmann C, Välimäki M, Suominen T, Muinonen U, Dassen T, Peate I. German nursing students' knowledge of and attitudes to HIV and AIDS: two decades after the first AIDS cases. *J Adv Nurs*. 2000;31(3):696–703. <http://dx.doi.org/10.1046/j.1365-2648.2000.01326.x> PMID:10718890
- Marolt - Gomišček M. Sindrom pridobljene imunske pomanjkljivosti – AIDS. In: Marolt - Gomišček M, Radšel - Medvešček A, ed. *Infekcijske bolezni*. Ljubljana: Tangram; 2002: 445–70.
- Matičič M. HIV in zdravstveni delavci. *Med Razgl*. 1997;36(Suppl.):193–201.
- Munih J, Grbec Simončič V. Zdravstvena nega pri okužbi s HIV. *Med Razgl*. 1997;36(Suppl.):221–8.
- Olaitan PB, Olaitan JO, Dairo MD, Ogbonnaya IS. Attitude of nurses in a burn unit to HIV/AIDS burn patients. *Ann Burns Fire Disasters*. 2005;18(3):1–6. Dostopno na: http://www.medbc.com/meditline/articles/vol_13/num_1/009/text/vol13n1p009.asp
- Peate I, Suominen T, Välimäki M, Lohrmann C, Muinonen U. HIV/AIDS and its impact on student nurses. *Nurse Educ Today*. 2002;22(6):92–501. [http://dx.doi.org/10.1016/S0260-6917\(02\)90747-1](http://dx.doi.org/10.1016/S0260-6917(02)90747-1) <http://dx.doi.org/10.1054/nedt.2002.0747> PMID:12387763
- Pickles D, King L, Belan I. Attitudes of nursing students towards caring for people with HIV/AIDS: thematic literature review. *J Adv Nurs*. 2009;65(11):2262–73. PMID:19832747
- Röndahl G, Innala S, Carlsson M. Nursing staff and nursing students' attitudes towards HIV-infected and homosexual HIV-infected patients in Sweden and the wish to refrain from nursing. *J Adv Nurs*. 2003;41(5):454–61. PMID:12603570

14. Snowden L. An investigation into whether nursing students alter their attitudes and knowledge levels regarding HIV infection and AIDS following a 3-year programme leading to registration as a qualified nurse. *J Adv Nurs*. 1997;25(6):1167–74.
<http://dx.doi.org/10.1046/j.1365-2648.1997.19970251167.x>
PMid:9181413
15. Synoground SG, Kellmer-Langan DM. Nursing students attitudes towards AIDS: implications for education. *Nurse Educ Today*. 1991;11(3):200–6.
[http://dx.doi.org/10.1016/0260-6917\(91\)90060-N](http://dx.doi.org/10.1016/0260-6917(91)90060-N)
PMid:2062278
16. Stiernborg M. Knowledge about, and attitude to, HIV/AIDS among students in a Sydney nursing college. *Nurse Educ Today*. 1992;12(3):207–14.
[http://dx.doi.org/10.1016/0260-6917\(92\)90063-T](http://dx.doi.org/10.1016/0260-6917(92)90063-T)
17. Strategija preprečevanja in obvladovanja okužbe s HIV za obdobje 2010–2015. Ljubljana: Ministrstvo za zdravje, 2009. Dostopno na: http://www.mz.gov.si/fileadmin/mz.gov.si/pageuploads/aids/MZ_HIV_P.doc (1. 7. 2010).
18. Tomažič J. Najnovejša spoznanja o HIV/AIDS-u. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja RS; 2008. Dostopno na: http://www.ivz.si/javne_datoteke/datoteke/1683-ZbornikcSDA2008.pdf (1. 7. 2010).
19. Uwakwe CB. Systematised HIV/AIDS education for student nurses at the University of Ibadan, Nigeria: impact on knowledge, attitudes and compliance with universal precautions. *J Adv Nurs*. 2000;32(2):416–24.
<http://dx.doi.org/10.1046/j.1365-2648.2000.01492.x>
PMid:10964190
20. Välimäki M, Makkonen P, Mockiene V, Aro I, Blek-Vehkaluoto M, Istomina N et al. Nursing and midwife students willingness to provide care to patients with HIV/AIDS: a comparative study in Finland, Estonia and Lithuania. *Nurse Educ Today*. 2010;30(7):674–9.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.nedt.2010.01.004>
PMid:20304539